

Geelkerken had zich bereid verklaard, dat offer te brengen, maar de beslissing lag natuurlijk bij mij. Ik heb dit voorstel afgewezen'¹ –

dat wil zeggen: Seyss-Inquart en Schmidt kregen in wezen hun zin want toen Rost in de trein naar Berlijn stapte, bezat hij de ter plaatse bedachte titel en functie van 'tweede plaatsvervangend leider'.

Daarmee had Mussert alle desiderata die aan Duitse kant zes, zeven weken tevoren geformuleerd waren, ingewilligd.

★

Bij het gesprek met Hitler dat op maandag 23 september in de pompeuze *Neue Reichskanzlei* te Berlijn plaats vond, was von Ribbentrop, de Duitse minister van buitenlandse zaken, tot Musserts ergernis niet aanwezig: kennelijk gold Nederland niet meer als 'buitenland'. Het gesprek viel in een officieel en een niet-officieel gedeelte uiteen. In het officiële gedeelte dat vijf kwartier duurde, paste Hitler de tactiek toe waarin hij al jaren bedreven was – een tactiek die hij in januari '45, toen hij Musserts Noorse collega ontvangen moest, karakteriseerde met de cynische woorden: '*Ich muss den Quisling heute noch hypnotisieren*'.²

Nadat Mussert eerst zijn betuiging van onvoorwaardelijke trouw mondeling herhaald had, stak Hitler van wal. Hij bedolf zijn gehoor onder woorden; hij sprak een vol uur lang. Hij zei dat hij begrip had voor 'de zware beslissing die Mussert genomen had'; het Nederlandse volk was nu eenmaal 'sinds eeuwen een eigen weg gegaan'.³ Hij gunde zich de tijd om dat alles breedvoerig te schetsen: van 'Herman de Cherusker' (1ste eeuw na Christus) kwam hij via koning Gustaaf Adolf van Zweden (17de eeuw) bij de Nederlandse zeehelden terecht, speciaal weer bij admiraal de Ruyter. Hij betoogde dat '*wenn diese Männer die germanischen Völker hinter sich gehabt hätten, das germanische Grossreich schon damals bis an den Ural sich erstreckt hätte. Er, der Führer, sehe nur zwei Kräftepole in Europa*': Hitler en Mussolini. '*Einzig wirklich bestehende Grenze sei die zwischen Italien und Deutschland*'⁴ – anders gezegd: de grens tussen Nederland en Duitsland was geen 'echte' grens.

Deze belangrijke passage, hier in een samenvatting van Schmidts verslag

¹ Mussert: 'De NSB in oorlogstijd', p. 15. ² *Hitlers Lagebesprechungen. Die Protokollfragmente seiner militärischen Konferenzen 1942-1945* (1962), p. 862. ³ C. van Geelkerken: 'Verslag van het gesprek met Hitler op 23 sept. 1940' (NSB, map

'Dagboek van Mussert'). Dit verslag is op de 23ste of kort nadien geschreven.

⁴ '*Bericht über die Dienstbesprechung bei GK Schmidt*', 26 sept. 1940, p. 1.